

LKAS 16: දේපළ, පිරිසත සහ උපකරණ සඳහා ගිණුම්කරණය

හැඳින්වීම

මූල්‍ය වාර්තාකරණයේ පවතින මූලික ගැටළුවක් වන්නේ ප්‍රවර්තන වර්ෂය තුළදී ආයතනයක ඇතිවන වියදම්වලින් වැඩි ප්‍රමාණයක් අනාගත ගිණුම්කරණ කාලච්ඡේදවලට ද අදාළ වන විට මෙහෙයුම් ප්‍රතිපල ගණනය කිරීම සඳහා කාලච්ඡේදයට අදාළ වටිනාකම ගිණුම්ගත කරන්නේ කෙසේද යන්නයි. එවැනි වියදම් සඳහා එක් උදාහරණයක් වන්නේ දේපළ, පිරිසත සහ උපකරණ (දේ.පි.උ) සඳහා වන වියදම් ය. මෙම ප්‍රමිතය තුළදී, දේපළ, පිරිසත සහ උපකරණ සඳහා ගිණුම්කැබ්ම සම්බන්ධ ගැටළු රාශියක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි. ඒ අනුව, මෙම ප්‍රමිතය මගින් ශ්‍රී.ලං.ගි.ප්‍ර 16 ට අනුව දේපළ, පිරිසත සහ උපකරණ නිර්වචනය; හඳුනා ගැනීම; මැනීම; සහ දේපළ, පිරිසත සහ උපකරණ සම්බන්ධ හෙළිදරව් කිරීම ආචරණය කෙරේ.

දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ නිර්වචනය

ශ්‍රී.ලං.ගි.ප්‍ර 16 ය අනුව දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ යනු, භාණ්ඩ හෝ සේවා නිෂ්පාදනයට හෝ බෙදාහැරීම සඳහා තබාගන්නා හෝ අන් අයට කුලියට දීම සඳහා හෝ පරිපාලනමය කාර්යයන් සඳහා තබාගන්නා එක් ගිණුම් කාලච්ඡේදයකට වඩා වැඩි කාලයක් භාවිත කිරීමට අපේක්ෂිත ස්පෘශ්‍ය වත්කම් ලෙස නිර්වචනය කෙරේ.

දේපළ, පිරිසත සහ උපකරණ සඳහා උදාහරණ:

- කාර්යාල ගොඩනැගිල්ල
- කාර්යාලයේ ලී බඩු
- යන්ත්‍ර හා පිරිසත
- කාර්යාල උපකරණ
- භාණ්ඩ බෙදාහැරීමේදී භාවිත කරන මෝටර් රථ
- අන් අයට කුලියට දීම සඳහා තබා ඇති උපකරණ
- බැංකුවක ATM යන්ත්‍රය

පහත අයිතමය දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ ලෙස නොසැලකේ.

- දේපළ වෙළඳාම් සමාගමක් විසින් විකිණීමට තබා ඇති ඉඩම්, (නොග ලෙස වර්ගීකරණය කර ඇති බැවින්)
- සන්නම් නාමය, (එය ස්පෘශ්‍ය වත්කමක් නොවන බැවින්)
- විකිණීම සඳහා තබාගෙන ඇති ඇති ජංගම නොවන වත්කම්
- බැංකුවක භාවිත කරන ලිපි ද්‍රව්‍ය, (නොග ලෙස වර්ගීකරණය කර ඇති බැවින්).

දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ හඳුනාගැනීමේ නිර්ණායක

දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ අයිතමයක පිරිවැය වත්කමක් ලෙස පිළිගත යුත්තේ:

- වත්කම හා සම්බන්ධ අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ආයතනය තුළට ගලා ඒමේ භව්‍යතාවයක් පැවතීම, සහ
- වත්කමේ පිරිවැය විශ්වාසදායී ලෙස මැනිය හැකි වීම.

දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ මැනීම

දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ මැනීම, හඳුනාගැනීමේදී මැනීම සහ හඳුනාගැනීමෙන් පසු මැනීම ලෙස අවස්ථා දෙකක් යටතේ විස්තර කළ හැකිය.

(අ) හඳුනාගැනීමේදී මැනීම

දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ අයිතමයක් මූල්‍ය ප්‍රකාශන තුළට, වත්කමක් ලෙස හඳුනා ගැනීමේදී එම අයිතමය පිරිවැයට හඳුනා යුතුය. දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ අයිතමයක පිරිවැය පහත සඳහන් දෑ වලින් සමන්විත වේ:

- ආනයන බදු සහ ආපසු නොගෙවන බදු එකතු කර වෙළඳ වට්ටම් සහ ප්‍රතිදාන අඩු කරන ලද ගැනුම් මිල.
- කළමනාකාරිත්වය විසින් අදහස් කරන ආකාරයට ක්‍රියාත්මක වීමට හැකි වීම සඳහා වත්කම ස්ථානයට සහ තත්ත්වයට ගෙන ඒමට සෘජුවම ආරෝපණය කරන ලද පිරිවැය.
පහත පිරිවැය මෙයට ඇතුළත් වේ.
  - ✓ දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ අයිතමයක් ඉදිකිරීම හෝ අත්පත් කර ගැනීම සමග සෘජුවම සම්බන්ධ වන සේවකයන් සඳහා වන පිරිවැය.
  - ✓ වැඩ බිම් සකස් කිරීමේ පිරිවැය.
  - ✓ වත්කම මූලිකව භාරදීමේ සහ හැසිරවීමේ පිරිවැය.
  - ✓ ස්ථාපනය සහ එකලස් කිරීමේ පිරිවැය; සහ
  - ✓ වෘත්තීය ගාස්තු.
- වත්කම ජීවිත කාලය අවසානයේ ගලවා ඉවත් කිරීමට, සහ එය පිහිටි ස්ථානය යථා තත්ත්වයට පත්කිරීමට යන පිරිවැය පිළිබඳ මූලික ඇස්තමේන්තුව.

කෙසේ වෙතත්, දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ වල පිරිවැය තීරණය කිරීමේදී පහත පිරිවැය ඇතුළත් කළ නොහැක.

- නව පහසුකමක් විවෘත කිරීමේ පිරිවැය.
- ප්‍රවාරණ සහ ප්‍රවර්ධන කටයුතු සඳහා වන පිරිවැය ඇතුළුව නව භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් හඳුන්වාදීමේ පිරිවැය.

- නව ස්ථානයක හෝ නව ගනුදෙනුකරුවන් පිරිසක් සමඟ ව්‍යාපාර ව්‍යාපාර කටයුතු කිරීමේ පිරිවැය (කාර්ය මණ්ඩල පුහුණු කිරීමේ පිරිවැය ඇතුළුව)
- පරිපාලන සහ අනෙකුත් සාමාන්‍ය පොදුකාර්ය වියදම්.
- කළමනාකරණය විසින් අපේක්ෂා කරන ලද ආකාරයට වත්කම භාවිත කළ හැකි තත්වයට පත්ව තිබෙන නමුත් භාවිතයට ගෙන නොමැති විට හෝ සම්පූර්ණ ධාරිතාවයට වඩා අඩුවෙන් භාවිත කිරීම නිසා ඇති වන පිරිවැය.
- මූලික මෙහෙයුම් අලාභ
- වත්කම නිසි ලෙස ක්‍රියාත්මක වේද යන්න පරීක්ෂා කිරීමේ පිරිවැය, මූලික පරීක්ෂණ වටයේ මෙහෙයුම් පිරිවැයද ඇතුළුව(උපකරණ පරීක්ෂා කරන විට නිෂ්පාදනය කරන ලද සාම්පල වැනි).
- වත්කමෙහි කොටසක් හෝ සම්පූර්ණයෙන්ම නැවත ස්ථානගත කිරීමේ පිරිවැය

(ආ) දේපළ පිරියත සහ උපකරණ හඳුනා ගැනීමෙන් පසු මැනීම

දේපළ පිරියත සහ උපකරණ හඳුනාගැනීමෙන් පසුව මැනීම සඳහා පහත ආකෘති දෙකෙන් එකක් තෝරා ගත හැකිය.

- පිරිවැය ආකෘතිය හෝ
- ප්‍රත්‍යාගණන ආකෘතිය

පිරිවැය ආකෘතිය හෝ ප්‍රත්‍යාගණන ආකෘතිය භාවිත කිරීම ව්‍යාපාරය දේපළ පිරියත සහ උපකරණ සඳහා අදාළ වන ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිය මත තීරණය වේ. එමෙන්ම, ආයතනය එම ප්‍රතිපත්තිය දේපළ පිරියත සහ උපකරණ අයිතමය අයත්වන වත්කම් පංතියටම අදාළ කර ගත යුතුය.

- දේපළ පිරියත සහ උපකරණ සඳහා උදාහරණ
- ඉඩම්
- ඉඩම් සහ ගොඩනැගිලි
- යන්ත්‍ර
- මෝටර් රථ
- ලිඛිත සහ උපකරණ
- කාර්යාල උපකරණ

පිරිවැය ආකෘතියට අනුව දේපළ පිරියත සහ උපකරණ ඒවායේ පිරිවැයෙන්, සමුච්චිත ක්ෂය අඩු කිරීමෙන් පසු ලැබෙන ධාරණ වටිනාකමට වාර්තා කළ යුතුය.

ධාරණ වටිනාකම = පිරිවැය - සමුච්චිත ක්ෂය

ප්‍රත්‍යාගණන ආකෘතිය: මෙම ක්‍රමය අනුව සාධාරණ අගය විශ්වාසදායී ලෙස මැනිය හැකි දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ අයිතමයක්, එහි ප්‍රත්‍යාගණන අගයෙන් (ප්‍රත්‍යාගණනය සිදුකරන දිනට සාධාරණ වටිනාකම) සමුච්චිත ක්ෂයවීම් අඩු කර වාර්තා කළ යුතුය

ධාරණ වටිනාකම = ප්‍රත්‍යාගණන අගය - ප්‍රත්‍යාගණනයෙන් පසු සමුච්චිත ක්ෂය

දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ ප්‍රත්‍යාගණනය

දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ ඒවායේ වර්තමාන අගය පිළිබිඹු කිරීම සඳහා ප්‍රත්‍යාගණනය කළ හැකිය. වාර්තා කරනු ලබන දිනට ප්‍රත්‍යාගණනය කරනු ලබන දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ අයිතමයන්හි සාධාරණ වටිනාකම එහි ධාරණ වටිනාකමෙන් ප්‍රමාණාත්මක ලෙස වෙනස් වන්නේ නම් එම වත්කම් නැවත ප්‍රත්‍යාගණනය කළ යුතුය. ප්‍රත්‍යාගණනය කරනු ලබන දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ අයිතමවල සාධාරණ අගයෙහි සිදුවන වෙනස්වීම් අනුව ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීමේ වාර ගණන රඳා පවතී.

ශ්‍රී.ලං.ගි.ප්‍ර 16 මගින් වත්කම් ඒවායේ සාධාරණ වටිනාකමට ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීමට ඉඩ සලසයි. වත්කමක සාධාරණ වටිනාකම සාමාන්‍යයෙන් තීරණය වන්නේ එහි වෙළඳපල වටිනාකම මත ය. ඉඩම් සහ ගොඩනැගිලිවල සාධාරණ වටිනාකම වෙළඳපල පදනම් කරගත් සාක්ෂි මත, වෘත්තීයමය සුදුසුකම් ලත් තක්සේරුකරුවෙකු විසින් සිදු කරනු ලබන ඇගයීමක් මගින් තීරණය කරනු ලැබේ. දේපළ පිරිසත සහ උපකරණයන්හි අනෙකුත් අයිතමවල සාධාරණ වටිනාකම සාමාන්‍යයෙන් වෙළඳපල වටිනාකම පදනම් කරගත් තක්සේරුවක් මගින් තීරණය කරනු ලබයි.

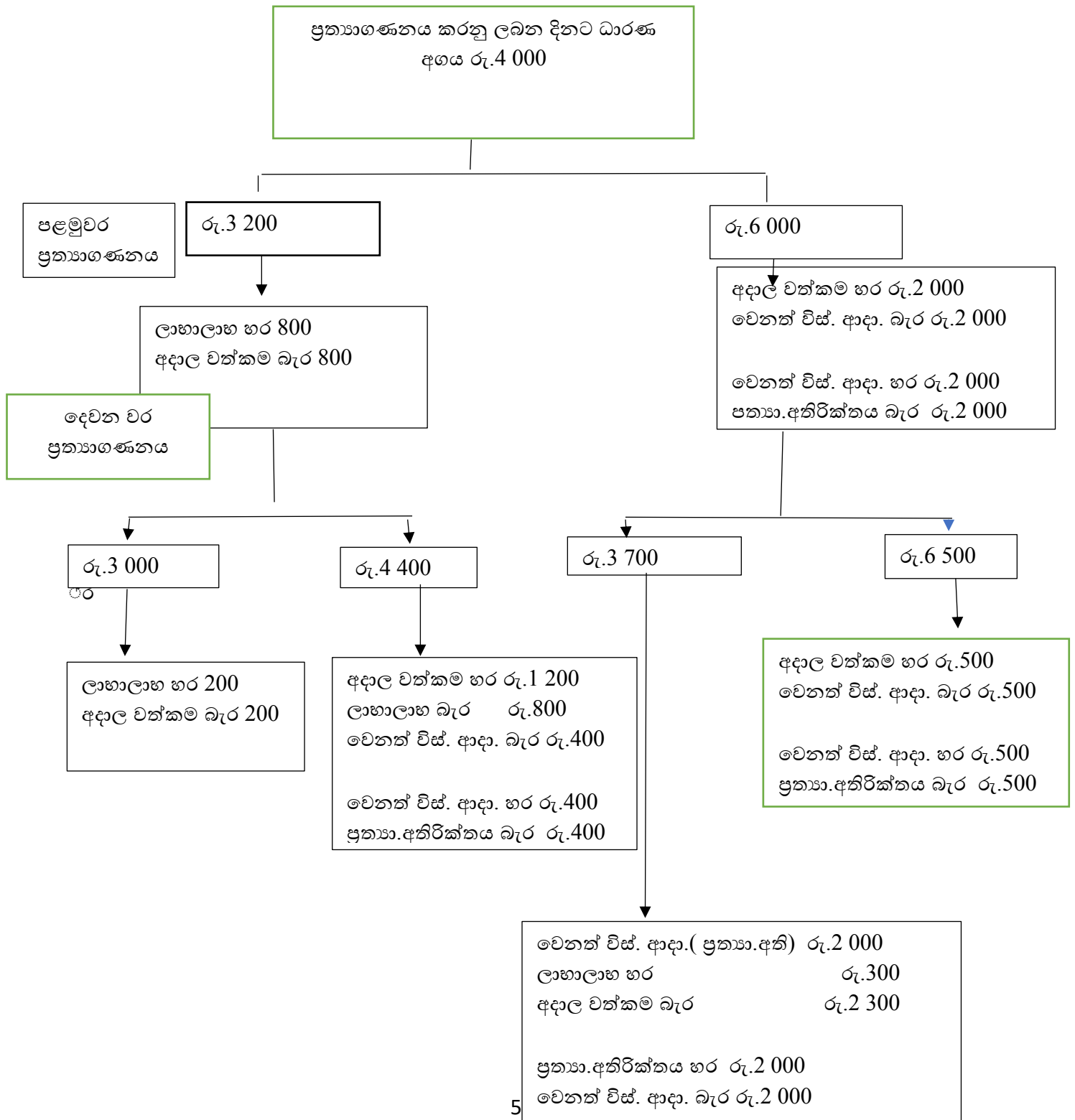
වත්කමක් ප්‍රත්‍යාගණනය කරන විට, ප්‍රත්‍යාගණනය කරනු ලබන දිනට එහි සමුච්චිත ක්ෂයවීම්, වත්කමෙහි දළ ධාරණ වටිනාකමට එරෙහිව කපා හැරිය යුතුය.

වත්කමක් ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස වත්කමෙහි වටිනාකම වැඩි වීම හෝ අඩු වීම සිදුවිය හැකි අතර එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ප්‍රත්‍යාගණන අතිරික්තයක් හෝ හිඟයක් ඇති විය හැකිය. පෙර වර්ෂයකදී හඳුනාගත් ප්‍රත්‍යාගණන හිඟයක් නොමැති අවස්ථාවක , දේපළ පිරිසත සහ උපකරණ අයිතමයක් ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීම තුළින් ඇතිවන අතිරික්තය වෙනත් විස්තීරණ ආදායම තුළ හඳුනාගත යුතු අතර එය ප්‍රත්‍යාගණන අතිරික්තය යන ශීර්ෂය යටතේ හිමිකම තුළ දැක්විය යුතුය. කෙසේ වුවද එම වත්කම් සඳහා පෙර වර්ෂයකදී හඳුනාගත් ප්‍රත්‍යාගණන හිඟයක් තිබේ නම්, එම හිඟයෙහි ප්‍රමාණයට අතිරික්තය, ලාභය හෝ අලාභය තුළ හඳුනාගත යුතු වේ.

පෙර වර්ෂයක හඳුනාගත් ප්‍රත්‍යාගණන අතිරික්තයක් නොමැති විට, දේපළ පිරිසත උපකරණ අයිතමයක් ප්‍රත්‍යාගණනය කිරීම තුළින් ඇතිවන හිඟය ලාභය, හෝ අලාභය තුළ හඳුනාගත යුතුවේ. කෙසේ වුවද එම අයිතමය සඳහා පෙර වර්ෂයක හඳුනාගත් අතිරික්තයක් තිබේ නම්, එම අතිරික්තයේ ප්‍රමාණයට හිඟය වෙනත් විස්තීරණ ආදායමේ අඩුවීමක් ලෙස හඳුනාගත යුතුවේ .

ඉහත සඳහන් කළ එක් එක් තත්වයන් යටතේ දේපල පිරිසත උපකරණ වල ප්‍රත්‍යාගණන අතිරික්තය හෝ හිඟය ගිණුම්ගත කිරීමට අදාල ද්විත්ව සටහන් පහත දැක්වේ.

දේපල පිරිසත සහ උපකරණ ප්‍රත්‍යාගණන අතිරික්තය හෝ හිඟය සඳහා ගිණුම්කරණයේ සාරාංශය

දේපල පිරිසිදු උපකරණ ක්ෂය කිරීම

ක්ෂය යනු වත්කමක ඵලදායී ජීව කාලය පුරා සිදුවන එහි අගය අඩුවීම හඳුනා ගැනීමයි. එය ශ්‍රී.ලං.ගි.ප්‍ර. 16 හි පහත පරිදි අර්ථ දක්වා ඇත:

" වත්කමක ක්ෂය කළ හැකි අගය එහි ඵලදායී ජීවිත කාලය පුරා ක්‍රමානුකූලව බෙදා හැරීමයි".

ක්ෂය කළ හැකි වටිනාකම පහත පරිදි නිර්වචනය කරයි:

"වත්කමක පිරිවැය හෝ ප්‍රත්‍යාගමනය අගයෙන්, එහි සුන්බුන් අගය අඩු කළ පසු ලැබෙන අගයයි."

වත්කමක සුන්බුන් අගය සහ ඵලදායී ජීව කාලය අවම වශයෙන් සෑම මූල්‍ය වර්ෂයක් අවසානයේම සමාලෝචනය කළ යුතුය. අපේක්ෂිත ඵලදායී ජීව කාලය පෙර ඇස්තමේන්තු කරන ලද කාලයට වඩා වෙනස් නම්, අදාල වෙනස්කම් ශ්‍රී.ලං.ගි.ප්‍ර. 8 ට අනුකූලව ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තුවක වෙනස්කම් ලෙස ගිණුම්ගත කළ යුතුය.

වත්කමක ඵලදායී ජීව කාලය අර්ථ දැක්වෙන්නේ එහි ආර්ථික පැවැත්ම අනුව නොව ව්‍යාපාරයට වත්කමෙහි ප්‍රතිලාභ ලැබෙන ආකාරය අනුව ය. ව්‍යාපාරයක් දේපල පිරිසිදු උපකරණ අයිතමයක් භාවිත කරන විට එම අයිතමය හා බැඳී පවතින අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ පරිභෝජනය වේ. (අඩුවේ). කෙසේ වුවද, තාක්ෂණික හෝ වාණිජමය යල් පැනීම සහ වත්කමක් නිෂ්ක්‍රීයව පවතින අතරතුර දිරාපත් වීම වැනි වෙනත් සාධක ද වත්කමක් භාවිතයෙන් ලබා ගත හැකි ආර්ථික ප්‍රතිලාභ අඩුවීමට හේතු වේ. එබැවින්, වත්කමක ඵලදායී ජීව කාලය තීරණය කිරීමේදී ඒ සඳහා බලපාන විවිධ සාධක සලකා බැලිය යුතුය.

ශ්‍රී.ලං.ගි.ප්‍ර. 16 අනුව වත්කමක ක්ෂය කළ හැකි අගය එහි ඵලදායී ජීව කාලය පුරා ක්‍රමානුකූල පදනමක් මත බෙදා හැරීම කළ යුතුය. මේ සඳහා සරල මාර්ග ක්‍රමය, හීනවන ශේෂ ක්‍රමය සහ නිෂ්පාදන ඒකකය ක්‍රමය වැනි විවිධ ක්‍රම භාවිත කළ හැකිය. ප්‍රමිතිය මගින් නිශ්චිත ක්‍රමයක් නොදක්වන අතර වත්කමක අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ භාවිත කරන ආකාරය නිරූපනය වන පරිදි එම වත්කම ක්ෂය කිරීමේ ක්‍රමය ආයතනය විසින් තෝරා ගත යුතු බව එහි සඳහන් වේ.

වත්කමක් ක්ෂය කිරීම ආරම්භ කරන්නේ එම වත්කම භාවිතය සඳහා සුදුසු තත්ත්වයට පත් කළ දිනයේ සිටය. එක් එක් කාල පරිච්ඡේදය සඳහා වූ ක්ෂය අයකිරීම වෙනත් වත්කමක ධාරණ වටිනාකමට ඇතුළත් කර නොමැති නම් ලාභා හෝ අලාභ ගණනය කිරීමේදී වියදමක් ලෙස හඳුනා ගනු ලැබේ. වත්කමක සුන්බුන් අගය එහි ධාරණ වටිනාකම ඉක්මවා නොයන තාක් එම වත්කමේ සාධාරණ අගය එහි ධාරණ වටිනාකම ඉක්මවා ගියද, එම වත්කමෙහි ක්ෂය වීම හඳුනා ගැනේ.

දේපළ පිරිසත උපකරණ ඉවත් කිරීම

පහත සඳහන් අවස්ථා වලදී වත්කමක් දේපළ පිරිසත උපකරණ අයිතමයක් හඳුනා නොගත යුතුය.

- අපහරණයේ දී (ඉවත් කිරීමේදී)
- ආයතනයට අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ගලා එනු ඇතැයි අපේක්ෂා නොකරන විට.

වත්කම් බැහැර කිරීමෙන් ඇතිවන ලාභ සහ අලාභ, ලාභ හෝ අලාභ තුළින් හඳුනා ගැනේ.

හෙළිදරව් කිරීම්

දේපළ පිරිසත උපකරණ සඳහා අදාළ හෙළිදරව් කිරීම් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- ☐ භාවිත කළ ක්ෂය ක්‍රමය
- ☐ භාවිත කරන ලද ක්ෂය අනුපාතය සහ ඵලදායී ජීව කාලය
- ☐ කාලච්ඡේදයේ ආරම්භයේ සහ අවසානයේ දළ ධාරණ වටිනාකම සහ සමුච්චිත ක්ෂය
- ☐ එකතු කිරීම්/ අත්පත් කර ගැනීම්
- ☐ ක්ෂයවීම්
- ☐ අයිතිය මත පැනවී ඇති සීමාවන්
- ☐ වගකීම් සඳහා ආරක්ෂණයක් ලෙස නම් කර ඇති දේපළ පිරිසත උපකරණ වල පැවැත්ම හා වටිනාකම

දේපළ පිරිසත උපකරණ ප්‍රත්‍යාගණන අගයට දක්වා ඇත්නම්, පහත තොරතුරු ද හෙළි කළ යුතුය:

- ☐ ප්‍රත්‍යාගණනය බලාත්මක වන දිනය
- ☐ ස්වාධීන තක්සේරුකරුවෙකු යොදා ගත්තේද යන වග.
- ☐ සාධාරණ අගය ඇස්තමේන්තු කිරීමේදී භාවිතා කළ ක්‍රම සහ වැදගත් උපකල්පන